

Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (andra avdelningen)

den 22 oktober 2015*

”Överklagande — Konkurrens — Konkurrensbegränsande samverkan — Europeiska marknaderna för värmestabilisatorer av tenn och ESBO/estrar — Artikel 81.1 EG — Tillämpningsområde — Konsultbolag som inte är verksamt på de relevanta marknaderna — Begreppen ’avtal mellan företag’ och ’samordnade förfaranden’ — Beräkning av böter — 2006 års riktlinjer för beräkning av böter — Obegränsad behörighet”

I mål C-194/14 P,

angående ett överklagande enligt artikel 56 i stadgan för Europeiska unionens domstol, som ingavs den 17 april 2014,

AC-Treuhand AG, Zürich (Schweiz), företrätt av C. Steinle, I. Bodenstein och C. von Köckritz, Rechtsanwälte,

klagande,

i vilket den andra parten är:

Europeiska kommissionen, företräd av H. Leupold, F. Ronkes Agerbeek och R. Sauer, samtliga i egenskap av ombud, med delgivningsadress i Luxemburg,

svarande i första instans,

meddelar

DOMSTOLEN (andra avdelningen)

sammansatt av ordföranden på första avdelningen, tillika tillförordnad ordförande på andra avdelningen R. Silva de Lapuerta, samt domarna J.L. da Cruz Vilaça (referent), A. Arabadjiev, C. Lycourgos och J.-C. Bonichot,

generaladvokat: N. Wahl,

justitiesekreterare: handläggaren K. Malacek,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 4 mars 2015,

och efter att den 21 maj 2015 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

* Rättegångsspråk: tyska.

Dom

- 1 AC-Treuhand AG (nedan kallat AC-Treuhand) har genom sitt överklagande yrkat att domstolen ska upphäva Europeiska unionens tribunals dom av den 6 februari 2014, AC-Treuhand/kommissionen (T-27/10, EU:T:2014:59) (nedan kallad den överklagade domen), där tribunalen ogillade företagets talan om ogiltigförklaring av kommissionens beslut K(2009) 8682 slutlig av den 11 november 2009 om ett förfarande enligt artikel 81 EG och artikel 53 i EES-avtalet (ärende COMP/38.589 – värmestabilisatorer) (nedan kallat det omtvistade beslutet) eller, i andra hand, nedsättning av de böter som bolaget ålades att betala i detta beslut.

Tillämpliga bestämmelser

Förordning (EG) nr 1/2003

- 2 Artikel 23 i rådets förordning (EG) nr 1/2003 av den 16 december 2002 om tillämpning av konkurrensreglerna i artiklarna 81 [EG] och 82 [EG] (EGT L 1, 2003, s. 1) har rubriken "Böter". Artikel 23.2 och 23.3 stadgar följande:

"2. Kommissionen får genom beslut ålägga företag och företagssammanslutningar böter, om de uppsåtligen eller av oaktsamhet

- a) överträder artikel 81 [EG] eller artikel 82 [EG], ...

För varje företag och företagssammanslutning som deltagit i överträdelsen får böterna inte överstiga 10 % av föregående räkenskapsårs sammanlagda omsättning.

...

3. När bötesbeloppet fastställs, skall hänsyn tas både till hur allvarlig överträdelsen är och hur länge den pågått."

- 3 Artikel 31 i förordningen, som har rubriken "EG-domstolens prövning", har följande lydelse:

"EG-domstolen skall ha obegränsad behörighet att pröva beslut genom vilka kommissionen har fastställt böter eller viten. EG-domstolen får upphäva, sänka eller höja förelagda böter eller viten."

2006 års riktlinjer för beräkning av böter som döms ut enligt artikel 23.2 a i förordning nr 1/2003

- 4 Punkterna 4–6, 13, 36 och 37 i riktlinjerna för beräkning av böter som döms ut enligt artikel 23.2 a i förordning nr 1/2003 (EUT C 210, 2006, s. 2) (nedan kallade 2006 års riktlinjer) anger följande:

"4. ... Böterna skall vara så stora att de är tillräckligt avskräckande, inte bara för att bestraffa de berörda företagen (specifik avskräckande verkan), utan också för att avskräcka andra företag från att agera på ett sätt som strider mot artiklarna 81 [EG] och 82 [EG] i fördraget (allmän avskräckande verkan).

5. För att nå dessa mål bör kommissionen fastställa böterna på grundval av försäljningsvärdet av de varor eller tjänster som överträdelsen avser. Överträdelsens varaktighet bör också spela en viktig roll vid fastställandet av bötesbeloppet. Varaktigheten har naturligtvis stor betydelse för i vilken utsträckning överträdelsen påverkar marknaden. ...

6. Kombinationen av försäljningsvärdet och varaktigheten är ett lämpligt beräkningstal för att värdera överträdelsens ekonomiska betydelse och omfattningen av varje företags delaktighet i överträdelsen. ...

...

13. Kommissionen fastställer grundbeloppet genom att utgå från försäljningsvärdet från de varor eller tjänster som har ett direkt eller indirekt [(så kan till exempel ske i samband med horisontella arrangemang om fastställande av priser för en viss produkt när priset på denna produkt tjänar som grund för priset på andra produkter av antingen lägre eller högre kvalitet)] samband med överträdelsen och som företaget sålt i det berörda geografiska området inom [Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES)]. ...

...

36. Kommissionen kan i vissa fall ålägga symboliska böter. Skälen för sådana symboliska böter bör anges i beslutet.

37. I riktlinjerna för beräkning av böter beskrivs en allmän metod för att fastställa böter, men kommissionen har rätt att avvika från denna metod ... om omständigheterna i ett enskilt ärende kräver det eller om det krävs för att uppnå en tillräcklig avskräckande effekt.”

Bakgrund till tvisten

- 5 I det angripna beslutet konstaterade kommissionen att ett antal företag hade åsidosatt artikel 81 EG och artikel 53 i avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet av den 2 maj 1992 (EGT L 1, 1994, s. 3) (nedan kallat EES-avtalet) genom att delta i en uppsättning konkurrensbegränsande avtal och samordnade förfaranden vilka omfattade hela Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (nedan kallat EES) och omfattade dels sektorn för tennstabilisatorer, dels sektorn för epoxiderad sojabönsolja och estrar (nedan kallade ESBO/estrar).
- 6 I det angripna beslutet anges att berörda företag deltog i överträdelserna under olika perioder mellan den 24 februari 1987 och den 21 mars 2000 vad gäller tennstabilisatorer och mellan den 11 september 1991 och den 26 september 2000 vad gäller ESBO/estrar.
- 7 AC-Treuhand AG, som har sitt säte i Zürich, är ett konsultbolag som erbjuder diverse tjänster till nationella och internationella associationer och intressegrupperingar, inbegripet förvaltning och administration av schweiziska och internationella yrkesorganisationer samt ideella sammanslutningar och organisationer, insamling, behandling och bearbetning av marknadsdata, framtagning av marknadsstatistik och kontroll av uppgifter hos medlemmarna.
- 8 Enligt artikel 1 i det angripna beslutet är AC-Treuhand ansvarigt för att ha deltagit i en uppsättning avtal och samordnade förfaranden inom EES avseende tennstabilisatorer mellan den 1 december 1993 och den 21 mars 2000 och avseende ESBO/estrar mellan den 1 december 1993 och den 26 september 2000, vilka bestod i fastställande av priser, marknadsuppdelning genom försäljningskvoter, uppdelning av kunder och utbyte av känslig affärsinformation, särskilt om kunder, produktion och försäljning.
- 9 Kommissionen håller AC-Treuhand ansvarigt för att ha haft en nödvändig och liknande roll i båda överträdelserna genom att ha organiserat möten mellan deltagarna i den konkurrensbegränsande samverkan, i vilka bolaget närvarat och deltagit aktivt, samlat in och till deltagarna tillhandahållit uppgifter om försäljning på de relevanta marknaderna, erbjudit sig att fungera som medlare om det skulle förekomma oenighet mellan deltagande företag och uppmanat deltagarna att finna kompromisslösningar, allt detta mot ersättning.

- 10 I enlighet med artikel 2 i det omtvistade beslutet ålades AC-Treuhand böter i två fall om vardera 174 000 euro.

Förfarandet vid tribunalen och den överklagade domen

- 11 AC-Treuhand väckte talan genom en ansökan som inkom till tribunalens kansli den 27 januari 2010. AC-Treuhand yrkade därvid, i första hand, att det omtvistade beslutet skulle ogiltigförklaras och, i andra hand, att de böter som bolaget hade ålagts att betala skulle sättas ned.
- 12 Till stöd för sin talan åberopade AC-Treuhand nio grunder. Endast den tredje, den fjärde och den femte grunden är relevanta för förevarande överklagande. Tribunalen redogjorde för dem på följande sätt, i punkterna 23 och 268, i den överklagade domen:

”36 Sökanden har till stöd för sitt yrkande om ogiltigförklaring av det [omtvistade] beslutet gjort gällande ... åsidosättande av artikel 81 EG samt den straffrättsliga legalitetsprincipen (tredje grunden) ...

...

268 Sökanden har till stöd för sitt andrahandsyrkande om ändring av det [omtvistade] beslutet med avseende på bötesbeloppet gjort gällande ... [bland annat] kommissionens skyldighet att endast ålägga symboliska böter under de aktuella omständigheterna (fjärde grunden) [och] åsidosättande av 2006 års riktlinjer för beräkning av böter (femte grunden) ...”

- 13 Genom den överklagade domen ogillade tribunalen talan i dess helhet.

Parternas yrkanden

- 14 AC-Treuhand har yrkat att domstolen ska
- upphäva den överklagade domen och ogiltigförklara det omtvistade beslutet, eller
 - i andra hand, sätta ned bötesbeloppet, eller återförvisa målet till tribunalen, samt
 - förplikta kommissionen att ersätta rättegångskostnaderna.
- 15 Kommissionen har yrkat att domstolen ska
- ogilla överklagandet, och
 - förplikta AC-Treuhand att ersätta rättegångskostnaderna.

Prövning av överklagandet

- 16 AC-Treuhand har anfört fyra grunder till stöd för sitt överklagande.

Den första grunden: Åsidosättande av artikel 81 EG och legalitetsprincipen

Parternas argument

- 17 AC-Treuhand har i sin första grund anfört att tribunalen åsidosatte artikel 81.1 EG liksom den straffrättsliga legalitetsprincipen (*nullum crimen, nulla poena sine lege*), såsom denna slås fast i artikel 49.1 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (nedan kallad stadgan) genom att i punkterna 43 och 44 i den överklagade domen konstatera, med hänvisning till sin dom AC-Treuhand/kommissionen (T-99/04, EU:T:2008:256, nedan kallad domen AC-Treuhand I), dels att ett konsultföretag som bistår en kartell genom att tillhandahålla den tjänster omfattas av artikel 81.1 EG, dels att denna tolkning rimligen kunde förutses vid tidpunkten för överträdelserna.
- 18 AC-Treuhand har därvid gjort gällande att de krav på precision som följer av den straffrättsliga legalitetsprincipen inte medger den slutsatsen att företaget hade deltagit i ett "avtal mellan företag" eller ett "samordnat förfarande" som begränsade konkurrensen i den mening som avses i artikel 81.1 EG. Det framgår av lydelsen av den bestämmelsen att förbudet däri endast avser själva parterna i sådana avtal eller samordnade förfaranden, men däremot inte handlanden som enbart utgör delaktighet.
- 19 AC-Treuhands agerande kan dock inte kvalificeras som deltagande i den konkurrensbegränsande samverkan, vilken endast omfattade tillverkarna av värmestabilisatorer. Företaget har gjort gällande att begreppet "avtal mellan företag" enligt domstolens praxis förutsätter att åtminstone två parter uppvisar en gemensam vilja att agera på marknaden på ett bestämt sätt.
- 20 Det begreppet förutsätter att parternas har en viss koppling till de relevanta marknader som konkurrensbegränsningarna avser. Någon sådan koppling fanns inte beträffande AC-Treuhand, eftersom det företaget inte hade någon annan avsikt än att tillhandahålla tjänster för att underlätta den konkurrensbegränsande samverkan, på grundval av avtal som inte hade något direkt samband med de av kommissionen utpekade konkurrensbegränsningarna. AC-Treuhand har vidare anfört att företaget inte var verksamt i tidigare eller senare marknadsled eller på angränsande marknader i förhållande till de relevanta marknaderna och inte hade begränsat sitt eget beteende på marknaden, något som utgör själva essensen i en konkurrensbegränsande samverkan.
- 21 Eftersom AC-Treuhand inte upphört att affärsmässigt sett agera självständigt för att i stället samordna sitt handlande med andra företag, uppfyller inte det beteende som företaget klandrats för kriterierna för att utgöra ett "samordnat förfarande" i den mening som avses i domstolens praxis.
- 22 Vidare har AC-Treuhand angett att det hade varit möjligt att – utan att åsidosätta kraven på förutsebarhet enligt den straffrättsliga legalitetsprincipen – beivra dess beteende om det vid tiden för överträdelserna hade funnits en fast rättspraxis som tillräckligt tydligt utvisade att ett sådant beteende var otillåtet. Det fanns emellertid, enligt AC-Treuhand, ingen praxis före domen AC-Treuhand I som beivrade ett sådant beteende som det är fråga om i förevarande mål.
- 23 Före kommissionens beslut 2005/349/EG av den 10 december 2003 om ett förfarande enligt artikel 81 [EG] och artikel 53 i EES-avtalet (ärende COMP/E-2/37.857 – Organiska peroxider) (EUT L 110, 2005, s. 44) (nedan kallat beslutet Organiska peroxider), som gav upphov till domen AC-Treuhand I, hade inget konsultföretag som tillhandahållit tjänster till en kartell hållits ansvarig enligt artikel 81.1 EG. Kommissionen har för övrigt medgett att det i någon mån var nytt att rikta ett beslut till ett företag som spelat en så specifik roll.
- 24 Under dessa omständigheter kunde tribunalen enligt AC-Treuhand inte stöda sig på lämplighetsbaserade överväganden på konkurrensområdet för att motivera den tolkning den gjorde i den överklagade domen.

25 Kommissionen har bestritt AC-Treuhands argument.

Domstolens bedömning

- 26 Domstolen ska i detta mål avgöra om ett konsultföretag kan hållas ansvarigt för en överträdelse av artikel 81.1 EG när det aktivt bidrar till och är fullt medvetet om genomförandet eller uppföljningen av en konkurrensbegränsande samverkan mellan tillverkare verksamma på en annan marknad än konsultföretaget.
- 27 Vad för det första gäller artikel 81.1 EG, enligt vilken alla avtal mellan företag, beslut av företagssammanslutningar och samordnade förfaranden som uppvisar vissa egenskaper är oförenliga med den inre marknaden och förbjudna, finns det inget i den bestämmelsens lydelse som tyder på att det förbudet enbart gäller de parter i sådana avtal eller samordnade förfaranden som är verksamma på de marknader som berörs av dessa överenskommelser.
- 28 Enligt domstolens praxis föreligger ett "avtal" om åtminstone två parter gemensamma vilja har uttryckts. Den form i vilken denna vilja kommer till uttryck har dock inte i sig någon avgörande betydelse (se, för ett liknande resonemang, dom kommissionen/Volkswagen, C-74/04 P, EU:C:2006:460, punkt 37).
- 29 Vad gäller begreppet samordnat förfarande, framgår det av domstolens praxis att i artikel 81.1 EG särskiljs detta begrepp från bland annat "avtal" och "beslut av företagssammanslutningar" enbart för att inbegripa olika former av samförstånd som subjektivt sett är av samma art och endast skiljer sig åt vad avser deras intensitet och i vilka former de kommer till uttryck (se, för ett liknande resonemang, dom kommissionen/Anic Partecipazioni, C-49/92 P, EU:C:1999:356, punkt 112, och dom T-Mobile Netherlands m.fl., C-8/08, EU:C:2009:343, punkt 23).
- 30 När det som i förevarande fall är fråga om avtal och samordnade förfaranden med ett konkurrensbegränsande syfte, framgår det av domstolens praxis att kommissionen, för att styrka ett företags deltagande i överträdelsen och dess ansvar för alla aspekter av denna, måste visa att nämnda företag genom sitt eget beteende avsåg att bidra till att uppnå de gemensamma mål som samtliga deltagare eftersträvade, och att det hade kännedom om de konkurrensbegränsande beteenden som planerades eller som genomfördes av andra företag i samma syfte eller att företaget rimligen kunde förutse dem och att det var berett att godta den risk som detta innebar (se, för ett liknande resonemang, dom kommissionen/Anic Partecipazioni, C-49/92 P, EU:C:1999:356, punkterna 86 och 87, och dom Aalborg Portland m.fl./kommissionen, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P och C-219/00 P, EU:C:2004:6, punkt 83).
- 31 Domstolen har bland annat slagit fast att passivt deltagande i en överträdelse, såsom att ha deltagit i möten under vilka avtal med konkurrensbegränsande syfte slutits, utan att öppet ha motsatt sig detta, medför ansvar enligt artikel 81.1 EG, eftersom det tysta medgivandet till ett olagligt initiativ, i avsaknad av ett öppet avståndstagande från innebörden av detta eller ett avslöjande för de administrativa enheterna, uppmuntrar till fortsatt överträdelse och äventyrar upptäckten av denna (se, för ett liknande resonemang, Dansk Rørindustri m.fl./kommissionen, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02–C-208/02 P och C-213/02 P, EU:C:2005:408, punkterna 142 och 143 och där angiven rättspraxis).
- 32 Domstolen har förvisso framhållit, när den haft att bedöma huruvida det föreligger ett "avtal" i den mening som avses i artikel 81.1 EG, att detta förutsätter att parterna uppvisar en gemensam vilja att bete sig på ett bestämt sätt på marknaden (se, för ett liknande resonemang, bland annat, dom ACF Chemiefarma/kommissionen, 41/69, EU:C:1970:71, punkt 112). Domstolen har noterat att kriterierna samordning och samarbete, som avgör vad som är ett samordnat förfarande i den mening som avses i nämnda bestämmelse, ska uppfattas mot bakgrund av grundtanken bakom fördragets konkurrensregler,

nämligen att varje ekonomisk aktör självständigt ska bestämma den politik som den avser att följa på den gemensamma marknaden (se, bland annat, dom kommissionen/Anic Partecipazioni, C-49/92 P, EU:C:1999:356, punkt 116).

- 33 Det framgår dock inte av dessa överväganden att begreppen avtal och samordnat förfarande förutsätter en ömsesidig inskränkning av handlingsfriheten på en och samma marknad, där samtliga parter är verksamma.
- 34 Det kan heller inte utläsas av domstolens praxis att artikel 81.1 EG enbart skulle gälla företag verksamma på den marknad som berörs av konkurrensbegränsningarna eller på marknader i tidigare eller senare distributionsled eller angränsande marknader, eller företag som inskränker sin handlingsfrihet på en viss marknad enligt ett avtal eller ett samordnat förfarande.
- 35 Det framgår av domstolens fasta praxis att lydelsen i artikel 81.1 EG allmänt åsyftar alla avtal och samordnade förfaranden som, antingen horisontellt eller vertikalt, snedvrider konkurrensen på den inre marknaden, oberoende av vilken marknad parterna är verksamma på och oberoende av att endast ett av företagets beteende på marknaden berörs av dessa överenskommelser (se, för ett liknande resonemang, dom LTM, 56/65, EU:C:1966:38, s. 358, dom Consten och Grundig/kommissionen, 56/64 och 58/64, EU:C:1966:41, sidorna 492 och 493, dom Musique Diffusion française m.fl./kommissionen, 100/80–103/80, EU:C:1983:158, punkterna 72–80, dom Binon, 243/83, EU:C:1985:284, punkterna 39–47, och dom Javico, C-306/96, EU:C:1998:173, punkterna 10–14).
- 36 Domstolen vill påpeka att huvudsyftet med artikel 81.1 EG är att säkerställa att konkurrensen inom den inre marknaden inte snedvrider. AC-Treuhand's tolkning av denna bestämmelse kan begränsa effektiviteten av förbudet i den bestämmelsen, eftersom det med den tolkningen inte skulle vara möjligt att hindra att ett företag aktivt bidrar till en konkurrensbegränsning enbart på grund av att detta bidrag inte ingår i en ekonomisk verksamhet på den relevanta marknad där konkurrensbegränsningen uppkommer eller avses uppkomma.
- 37 I detta fall hade AC-Treuhand, enligt vad tribunalen slagit fast i punkt 10 i den överklagade domen beträffande de faktiska omständigheterna, en nödvändig och liknande roll i båda överträdelserna genom att ha organiserat ett antal möten där företaget närvarat och deltagit aktivt, genom att samla in och till tillverkarna av värmestabilisatorer tillhandahålla uppgifter om försäljning på de relevanta marknaderna och genom att erbjuda sig att fungera som medlare om det skulle förekomma oenighet mellan tillverkarna och uppmanat dessa att finna kompromisslösningar, allt detta mot ersättning.
- 38 Av detta följer att AC-Treuhand's beteende direkt ingår i tillverkarna av värmestabilisatorers ansträngningar att förhandla fram och kontrollera tillämpningen av dessas skyldigheter inom den konkurrensbegränsande samverkan. Själva syftet med de tjänster som AC-Treuhand tillhandahöll enligt de avtal som ingåtts med dessa tillverkare var, vilket företaget också var fullt införstått med, att nå de konkurrensbegränsande målen i fråga, det vill säga, som framgår av punkt 4 i den överklagade domen, fastställande av priser, uppdelning av marknader och kunder och utbyte av känslig affärsinformation.
- 39 Under dessa omständigheter kan – i motsats till vad AC-Treuhand har anfört och trots att avtalet om tillhandahålla av tjänster formellt sett ingåtts separat från de åtaganden som tillverkarna av värmestabilisatorer själva gjort och trots att AC-Treuhand är ett konsultbolag – det företags åtgärder, i egenskap av konsultbolag, inte anses ha utgjort rena kringtjänster som saknade samband med tillverkarnas avtalade skyldigheter och de konkurrensbegränsningar dessa medförde.
- 40 Vad för det andra gäller tribunalens påstådda åsidosättande av den straffrättsliga legalitetsprincipen, fordrar enligt domstolens praxis denna princip att överträdelser och de påföljder som de leder till är tydligt definierade i lag. Det villkoret är uppfyllt när en enskild kan utläsa av den relevanta

bestämmelsens lydelse och, vid behov, med hjälp av domstolarnas tolkning av lydelsen, vilka handlingar och vilken underlåtenhet som leder till ansvar (se dom Evonik Degussa/kommissionen, C-266/06 P, EU:C:2008:295, punkt 39 och där angiven rättspraxis).

- 41 Den straffrättsliga legalitetsprincipen kan således inte tolkas så, att den förbjuder att regler om straffrättsligt ansvar gradvis klargörs genom domstols tolkning i en rad mål, förutsatt att denna tolkning rimligen kunnat förutses när överträdelsen ägde rum, bland annat mot bakgrund av den tolkning som gjordes i rättspraxis avseende den ifrågavarande lagbestämmelsen vid den tidpunkten (Dansk Rørindustri m.fl./kommissionen, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P–C-208/02 P och C-213/02 P, EU:C:2005:408, punkterna 217 och 218).
- 42 Räckvidden av begreppet förutsebarhet beror i hög grad på innehållet i den författningstext som det är fråga om, vilket område den omfattar och hur många och vilka dess adressater är. Att lagen är förutsebar innebär inte att den berörda personen inte kan se sig nödsakad att anlita kvalificerade rådgivare för att bedöma, i rimlig grad under omständigheterna i fallet, vilka konsekvenser ett visst agerande kan få. Detta gäller särskilt yrkesmän som är vana vid att vara tvungna att vara mycket försiktiga vid utövandet av sitt yrke. Det kan förväntas av dem att de låter bedöma riskerna med yrkesutövningen extra noga (dom Dansk Rørindustri m.fl./kommissionen, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P–C-208/02 P och C-213/02 P, EU:C:2005:408, punkt 219 och där angiven rättspraxis).
- 43 Även om unionsdomstolarna vid tiden för de aktuella överträdelserna ännu inte hade haft tillfälle att specifikt uttala sig om ett konsultbolags beteende, såsom AC-Treuhand i detta fall, borde AC-Treuhand ha förväntat sig – vid behov efter att ha anlitat kvalificerade rådgivare – att bolagets beteende skulle anses oförenligt med unionens konkurrensregler, bland annat med tanke på den vida tolkningen av begreppen avtal och samordnat förfarande i domstolens praxis.
- 44 Den slutsatsen får också stöd av kommissionens beslutspraxis. Redan i beslut 80/1334/EEG av den 17 december 1980 om ett förfarande enligt artikel 85 i EEG-fördraget (ärende IV/29.869 – Gjutet glas i Italien) (EGT L 383, s. 19) fann kommissionen att ett konsultbolag som deltagit i genomförandet av en konkurrensbegränsande samverkan hade åsidosatt artikel 81.1 EG. Kommissionen har sedan dess inte meddelat något beslut som kan tolkas så, att den ändrat uppfattning om tolkningen av den bestämmelsens tillämpningsområde.
- 45 Villkoren för att AC-Treuhand ska kunna hållas ansvarigt för sitt deltagande i de aktuella avtalen och samordnade förfarandena är således uppfyllda i detta fall.
- 46 Av vad som anförts följer att tribunalen hade fog för sin bedömning, i punkterna 43 och 44 i den överklagade domen, att AC-Treuhand's beteende omfattades av förbudet i artikel 81.1 EG och att denna tolkning rimligen kunde förutses vid tidpunkten för överträdelserna.
- 47 Överklagandet kan således inte bifallas på den första grunden.

Den andra grunden: Åsidosättande av legalitetsprincipen, likabehandlingsprincipen och motiveringsskyldigheten

Parternas argument

- 48 AC-Treuhand har med sin andra grund gjort gällande att tribunalen åsidosatte den straffrättsliga legalitetsprincipen, som slås fast i artikel 49.1 i stadgan, genom att inte bifalla talan om ogiltigförklaring av det omtvistade beslutet på den fjärde grunden – om bötesbeloppet – utan endast hänvisade till övervägandena i domen rörande huruvida tillämpningen av artikel 81 EG på AC-Treuhand's beteende var förutsebar. Enligt företaget fordrar legalitetsprincipen att såväl förbud

mot en viss handling som den därmed förbundna risken för påföljder rimligen ska kunnat förutses vid tidpunkten för handlingen. Dessa båda aspekter måste således särskiljas och bedömas separat av tribunalen.

- 49 AC-Treuhand har också anfört att tribunalen åsidosatte likabehandlingsprincipen när den, beträffande kommissionens utrymme att ändra sin tidigare beslutspraxis om fastställande av böter, slog fast att den institutionen inte var skyldig att endast ålägga symboliska böter med tanke på omständigheterna i detta fall. Företagets argument är att det beteende det klandras för i detta fall inte på något avgörande sätt skiljer sig från det som prövades i beslutet Organiska peroxider, där kommissionen ålade AC-Treuhand en påföljd i form av symboliska böter.
- 50 AC-Treuhand har tillagt att tribunalen också åsidosatte sin motiveringsskyldighet, eftersom den överklagade domen inte anger några objektiva skäl som kan motivera åtskillnaden i behandling mellan de båda målen.
- 51 Kommissionen har bestritt AC-Treuhands argument.

Domstolens bedömning

- 52 Domstolen konstaterar utifrån handlingarna i målet att AC-Treuhand inför tribunalen endast hävdade, i sin fjärde grund för talan i första instans, att kommissionen var skyldig att ålägga företaget enbart ett symboliskt bötesbelopp, eftersom det vid tidpunkten för de berörda överträdelserna inte kunde förutses hur artikel 81 EG skulle tillämpas på företagets beteende. AC-Treuhand hänvisade därvid endast till sina argument om att det var en ny tolkning att ett konsultföretags handlande omfattas av den bestämmelsens tillämpningsområde. Företaget anförde också att kommissionens beslut att ålägga företaget böter som inte bara var symboliska stred mot legalitetsprincipen, eftersom de överträdelser som detta beslut avsåg hade upphört redan innan beslutet Organiska peroxider antogs, ett beslut där kommissionen bara ålade företaget symboliska böter. Företaget gjorde däremot inte gällande att detta tillvägagångssätt stred mot likabehandlingsprincipen.
- 53 AC-Treuhand har således inom ramen för denna grund för överklagandet framfört nya anmärkningar, dels om att det högre bötesbelopp som företaget ålagts i detta fall inte kunde förutses – fristående från frågan huruvida tillämpningen av artikel 81 EG på företagets handlande var förutsebart –, dels om åsidosättande av likabehandlingsprincipen.
- 54 Det framgår av fast rättspraxis att om en part tilläts att vid domstolen åberopa en ny grund som parten inte har åberopat vid tribunalen, skulle detta innebära att vederbörande vid domstolen, vilken har en begränsad behörighet i mål om överklagande, kunde anhängiggöra en mer omfattande tvist än den som tribunalen har prövat. Domstolen är i ett mål om överklagande således endast behörig att pröva den rättsliga bedömningen av de grunder som har åberopats i den lägre instansen. Förevarande anmärkningar kan därför inte tas upp till prövning i sak.
- 55 Vad gäller AC-Treuhands anmärkning om bristen på motivering rörande de krav som likabehandlingsprincipen medför, räcker det att påpeka att tribunalen inte kan kritiseras för dess underlåtenhet att pröva en grund som inte åberopats inför den instansen (se, för ett liknande resonemang, bland annat Chalkor/kommissionen, C-386/10 P, EU:C:2011:815, punkt 70). Överklagandet kan följaktligen inte bifallas på den grunden.
- 56 Överklagandet ska således vad gäller den andra grunden delvis avvisas och i övrigt ogillas.

Den tredje grunden: Åsidosättande av artikel 23.2 och 23.3 i förordning nr 1/2003, av 2006 års riktlinjer och av rättssäkerhets-, likabehandlings- och proportionalitetsprinciperna

Parternas argument

- 57 AC-Treuhand har genom sin tredje grund gjort gällande att tribunalen åsidosatte artikel 23.2 och 23.3 i förordning nr 1/2003 liksom 2006 års riktlinjer när den vid sin prövning av den femte grunden till stöd för företagets talan fann dels att AC-Treuhand inte kunde åberopa ett åsidosättande av dessa riktlinjer, dels att kommissionen hade fog för att fastställa böterna genom schablonmässig bedömning, med stöd av punkt 37 i riktlinjerna, i stället för att grunda sig på de arvoden som företaget mottagit för sina tjänster till tillverkarna. Då AC-Treuhand hållits ansvarigt för sitt deltagande i den konkurrensbegränsande samverkan, utgör dessa arvoden enligt företaget en omsättning som har direkt eller indirekt samband med överträdelserna och kan därför enligt punkt 13 i 2006 års riktlinjer läggas till grund för beräkningen av bötesbeloppet. Företaget har härvid vidare anfört att schablonbestämningen av böterna strider mot rättssäkerhets-, likabehandlings- och proportionalitetsprinciperna.
- 58 AC-Treuhand har därutöver tillagt att tribunalen gjorde fel när den fann att kommissionen hade motiverat sitt beslut tillräckligt beträffande kriterierna för att fastställa böterna.
- 59 Kommissionen har bestritt AC-Treuhands argument.

Domstolens bedömning

- 60 AC-Treuhands anmärkningar om åsidosättande rättssäkerhets-, likabehandlings- och proportionalitetsprinciperna ska avvisas på den grund som anges i punkt 54 ovan. Det framgår av handlingarna i målet att de anmärkningarna åberopats först inför domstolen. Inför tribunalen anförde företaget endast, genom sin femte grund där, att målet inte uppvisade några särdrag som motiverade en schablonmässig beräkning av böterna.
- 61 Vad gäller argumentet att tribunalen gjorde fel när den fann att AC-Treuhand inte hade stöd för att åberopa åsidosättande av 2006 års riktlinjer, kan domstolen bara konstatera att tribunalen, i punkterna 298 och 299 i den överklagade domen, i enlighet med domstolens praxis om rättsverkningarna av kommissionens riktlinjer om beräkning av böter (se, bland annat, dom Dansk Rörindustri m.fl./kommissionen, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P–C-208/02 P och C-213/02 P, EU:C:2005:408, punkterna 209–213), med hänsyn tagen till AC-Treuhands anmärkningar i fråga, prövade huruvida kommissionen fick avvika från 2006 års riktlinjer i det aktuella fallet.
- 62 Eftersom AC-Treuhand har gjort gällande att det utgjorde felaktig rättstillämpning när tribunalen fann att kommissionen inte var skyldig att fastställa böterna på grundval av de arvoden som företaget mottagit, vill domstolen erinra om att det vid fastställandet av böter är möjligt att ta hänsyn till såväl företagets totala omsättning, vilken ger en antydning, om än ungefärlig och ofullständig, om företagets storlek och ekonomiska styrka, som den del av denna omsättning som härrör från de varor som är föremål för överträdelserna, och som således kan ge en antydning om denna överträdelsernas omfattning (se, bland annat, dom LG Display och LG Display Taiwan/kommissionen, C-227/14 P, EU:C:2015:258, punkt 50).
- 63 I punkt 13 i 2006 års riktlinjer föreskrivs att "[k]ommissionen fastställer grundbeloppet genom att utgå från försäljningsvärdet från de varor eller tjänster som har ett direkt eller indirekt samband med överträdelserna och som företaget sålt i det berörda geografiska området inom EES". Enligt punkt 6 i dessa riktlinjer är "[k]ombinationen av försäljningsvärdet och varaktigheten ... ett lämpligt beräkningstal för att värdera överträdelsernas ekonomiska betydelse och omfattningen av varje företags delaktighet i överträdelserna".

- 64 Punkt 13 i riktlinjerna syftar alltså till att utgångspunkten för beräkningen av de böter som ska åläggas ett företag i princip ska vara ett belopp som återspeglar överträdelsens ekonomiska betydelse och företagets relativa tyngd i överträdelsen (dom LG Display och LG Display Taiwan/kommissionen, C-227/14 P, EU:C:2015:258, punkt 53).
- 65 I punkt 37 i riktlinjerna anges dock att "[de] beskriv[er] en allmän metod för att fastställa böter, men [att] kommissionen har rätt att avvika från denna metod ... om omständigheterna i ett enskilt ärende kräver det eller om det krävs för att uppnå en tillräcklig avskräckande effekt".
- 66 I detta fall är det utrett att de enda marknader som berörs av de konstaterade överträdelserna är marknaderna för värmestabilisatorer av tenn och ESBO/estrar, där AC-Treuhand i egenskap av konsultföretag inte var verksamt. Ingen del av det företagets omsättning kan alltså komma från de produkter som dessa överträdelser avsåg. Att fastställa böterna på grundval av de arvoden som AC-Treuhand mottagit för de tjänster det tillhandahållit tillverkarna skulle därför – även om det förvisso skulle ge en indikation om storleken på de fördelar som det företaget dragit av överträdelsen – inte i tillräcklig grad återspegla överträdelsernas ekonomiska betydelse eller omfattningen av AC-Treuhands deltagande i överträdelserna, vilket skulle strida mot syftet med punkt 13 i 2006 års riktlinjer.
- 67 Följaktligen var det inte felaktig rättstillämpning när tribunalen i punkterna 302–305 i den överklagade domen fann att kommissionen hade fog för att avvika från den metod som anges i 2006 års riktlinjer och med stöd av punkt 37 i riktlinjerna fastställa grundbeloppet för böterna schablonmässigt. Överklaganden kan således inte bifallas på den grunden att 2006 års riktlinjer åsidosatts.
- 68 AC-Treuhand har anfört att tribunalen gjorde fel när den fann att kommissionen hade motiverat sitt beslut tillräckligt beträffande kriterierna för att fastställa böterna. Domstolen konstaterar därvid att kommissionen vid fastställandet av bötesbelopp efter överträdelse av konkurrensreglerna har uppfyllt sin motiveringsskyldighet om den i sitt beslut har redovisat de uppgifter som legat till grund för dess bedömning av överträdelsens allvar och varaktighet. Den är däremot inte skyldig att i sitt beslut redovisa de sifferuppgifter som använts vid beräkningen av böterna (se, för ett liknande resonemang, bland annat dom Telefónica och Telefónica de España/kommissionen, C-295/12 P, EU:C:295/12 P, EU:C:2014:2062, punkt 181).
- 69 I detta fall kan konstateras att skälen 747–750 i det omtvistade beslutet redovisar de faktorer avseende allvaret och varaktigheten av AC-Treuhands överträdelser som kommissionen beaktade när den beräknade företagets böter. Tribunalen kan således inte klandras för att den, i punkterna 306 och 307 i den överklagade domen, fann att kommissionen hade uppfyllt sin motiveringsskyldighet. Överklagandet kan således inte bifallas såvitt gäller denna anmärkning.
- 70 Under dessa omständigheter kan det konstateras att överklagandet vad gäller den tredje grunden delvis ska avvisas och i övrigt ogillas.

Den fjärde grunden: Åsidosättande av artikel 261 FEUF, av principen om ett effektivt domstolsskydd och av artiklarna 23.3 och 31 i förordning nr 1/2003

- 71 AC-Treuhand har med sin fjärde grund gjort gällande att den överklagade domen utgör felaktig rättstillämpning, eftersom tribunalen inte utövade sin obegränsade behörighet för att säkerställa ett effektivt domstolsskydd i den mening som avses i artikel 47.1 i stadgan.
- 72 AC-Treuhand har hävdats att det framgår av punkt 308 i den överklagade domen att tribunalen endast beaktade de fastställda överträdelsernas allvar när den prövade huruvida bötesbeloppet var lämpligt. Tribunalen borde dock även ha tagit hänsyn till legalitets-, proportionalitets- och likabehandlingsprinciperna. De principerna hindrar nämligen i detta fall att böter åläggs med annat än

ett symboliskt belopp eller beräknas på en annan grundval än utifrån de arvoden som företaget mottagit för sina tjänster till tillverkarna. Det ankommer i alla händelser på tribunalen att redogöra för de skäl som motiverar en åtskillnad i behandlingen mellan förevarande fall och det fall som behandlades i beslutet *Organiska peroxider* och domen *AC-Treuhand I*. Tribunalen borde också ha beaktat överträdelseernas varaktighet.

73 Kommissionen har bestritt AC-Treuhands argument.

Domstolens bedömning

74 Vad gäller domstolsprövningen av kommissionens beslut att ålägga böter eller vite för överträdelse av konkurrensreglerna, har unionsdomstolarna – utöver sin laglighetsgranskning enligt artikel 263 FEUF – med stöd av artikel 261 FEUF, i artikel 31 i förordning nr 1/2003, tillerkänts obegränsad behörighet att ersätta kommissionens bedömning med sin egen bedömning, och följaktligen att undanröja, sätta ned eller höja de böter eller det vite som ålagts (se, för ett liknande resonemang, dom *Schindler Holding m.fl./kommissionen*, C-501/11 P, EU:C:2013:522, punkt 36 och där angiven rättspraxis).

75 Domstolen erinrar dock om att utövandet av den obegränsade behörigheten enligt artikel 261 FEUF och artikel 31 i förordning nr 1/2003 inte är att likställa med en *ex officio*-kontroll och att förfarandet vid unionsdomstolen är kontradiktoriskt. Förutom grunder som omfattas av tvingande rätt och som domstolen är skyldig att ta upp *ex officio*, ankommer det således på sökanden att anföra grunder mot beslutet och lägga fram bevisning till stöd för grunderna (se dom *Telefónica och Telefónica de España/kommissionen*, C-295/12 P, EU:C:2014:2062, punkt 213 och där angiven rättspraxis).

76 För att uppfylla kraven enligt principen om ett effektivt domstolsskydd, som slås fast i artikel 47.1 i stadgan, och med hänsyn tagen till att artikel 23.3 i förordning nr 1/2003 föreskriver att böterna ska fastställas utifrån överträdelsens allvar och varaktighet, är unionsdomstolen vid utövandet av sin behörighet enligt artiklarna 261 FEUF och 263 FEUF skyldig att pröva varje anmärkning, avseende rättsliga eller faktiska omständigheter, som syftar till att styrka att bötesbeloppet inte är korrekt i förhållande till överträdelsens allvar och varaktighet (se, för ett liknande resonemang, dom *kommissionen/Parker Hannifin Manufacturing och Parker-Hannifin*, C-434/13 P, EU:C:2014:2456, punkt 75 och där angiven rättspraxis).

77 Vad gäller förevarande mål framgår det av punkterna 52, 53 och 60 ovan att AC-Treuhands anmärkningar om åsidosättande av legalitets-, proportionalitets- och likbehandlingsprinciperna inte framfördes i första instans. Enligt den rättspraxis som domstolen erinrat om i punkt 75 ovan kan tribunalen inte klandras för att inte *ex officio* ha prövat de anmärkningarna inom ramen för sin obegränsade behörighet.

78 I punkterna 268–314 i den överklagade domen prövade tribunalen alla de anmärkningar som AC-Treuhand anfört mot fastställandet av de böter som ålades, inbegripet en oriktig bedömning av överträdelseernas varaktighet, och behandlade i tillräcklig mån de argument som framförts. Tribunalen utförde därmed sin domstolsprövning av det omtvistade beslutet på ett sätt som uppfyllde kraven enligt principen om ett effektivt domstolsskydd, som slås fast i artikel 47.1 i stadgan.

79 Av det ovan anförda följer att överklagandet inte kan bifallas såvitt avser den fjärde grunden.

80 Eftersom de grunder som AC-Treuhand har åberopat till stöd för sitt överklagande delvis ska avvisas och i övrigt saknar fog, ska överklagandet således ogillas i dess helhet.

Rättegångskostnader

- 81 Enligt artikel 184.2 i domstolens rättegångsregler ska domstolen besluta om rättegångskostnaderna när ett överklagande ogillas.
- 82 Enligt artikel 138.1 i rättegångsreglerna, som enligt artikel 184.1 ska tillämpas i mål om överklagande, ska tappande part förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna om detta har yrkats. Kommissionen har yrkat att AC-Treuhand ska förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna. Eftersom klaganden har tappat målet, ska kommissionens yrkande bifallas avseende de rättegångskostnader som hänför sig till överklagandet.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (andra avdelningen) följande:

- 1) **Överklagandet ogillas.**
- 2) **AC-Treuhand AG ska ersätta rättegångskostnaderna.**

Underskrifter